

TALOUSENNUSTE 26.9.2002

Lisätietoja:

Ennustepäällikkö
Pekka Sauramo
puh. (09) 2535 7357
e-mail:
Pekka.Sauramo@labour.fi

Vanhempi tutkija
(tiedottaja)
Heikki Taimio
puh. (09) 2535 7349
e-mail:
Heikki.Taimio@labour.fi

Muut ennusteryhmän jäsenet:

Vanhempi tutkija
Merja Kauhanen
puh. (09) 2535 7345
e-mail:
Merja.Kauhanen@labour.fi

Vanhempi tutkija
Eero Lehto
puh. (09) 2535 7350
e-mail:

Palkansaajien tutkimuslaitos julkaisee lyhyen aikavälin talousennusteen (seuraaville 1½ - 2 vuodelle) kaksi kertaa vuodessa: maalisi- ja elokuussa. Lisäksi niiden välillä tehdään tarvittaessa ennusteen tarkisteita, ja laitoksen tutkijat kommentoivat kuukausittain kotisivuilla ajankohtaista talouskehitystä.

Talousennuste vuosille 2002 - 2003 KANSAINVÄLISEN TALOUDEN ELPYMINEN UHATTUNA

Kansainvälisen talouden pikainen, voimakas elpyminen on vaarassa. Suhdanneodotukset ovat heikentyneet viime aikoina uudestaan sekä Yhdysvalloissa että Euroopassa. Odotusten heikkeneminen on sopusoinnussa pörssikurssien laskun ja keskeisten maiden taloudellisen toimeliaisuuden laimeutta kuvaavien tietojen kanssa. Kansainvälisen talouden heikot suhdanteet näkyvät myös Suomessa: ripeä tuotannon kasvun vauhdittuminen jää toteutumatta.

Ennustimme maaliskuussa julkaistussa edellisessä ennusteessamme suhdanteiden parantuvan niin paljon, että kokonaistuotanto kasvaa ensi vuonna 3,3 prosenttia. Uusimpien tietojen perusteella kasvun nopeutuminen jää keväällä arvioimaamme pienemmäksi. Kokonaistuotanto kasvaa tänä vuonna 1,3 ja ensi vuonna 2,5 prosenttia.

Lähitulevaisuudessa epävarmuus kansainvälisen suhdannekehityksen suunnasta pysyy poikkeuksellisen suurena. Heikomman vaihtoehdon toteutuminen on tällä hetkellä kuitenkin todennäköisempää kuin ennustajat keväällä arvioivat. Suomenkin talouskehitykseen vaikuttaa ratkaisevasti se, minkälaiseksi Yhdysvaltojen ja euroalueen talouskehitys lähitulevaisuudessa muodostuu. Uhka Irakin sodan syttymisestä muodostaa merkittävän, myös kansainväliseen talouteen kielteisesti vaikuttavan riskin.

Yhdysvalloissa ja Euroopassa näkömät heikentyneet uudestaan

Yhdysvalloissa suhdanneodotukset, ja erityisesti kuluttajien luottamus, kohentuivat terrori-iskun jälkeen yllättävänkin nopeasti. Lisäksi kokonaistuotannon vahva kasvu tämän vuoden alkukuukausina vahvisti toiveita talouden pikaisesta elpymisestä. Viime kuukausina näkömät ovat kuitenkin heikentyneet uudestaan. Pörssikurssien lasku on osaltaan heikentänyt velkaisten

kotitalouksien kulutushaluja ja myös -edellytyksiä. Alhainen korkotaso on kuitenkin vilkastuttanut asuntomarkkinat, ja koko talouden kasvun ylläpitämisessä asuntoinvestoinnit ja asuntokauppa ovat olleet viime aikoina keskeisessä asemassa.

Yhdysvaltojen talouden ripeän elpymisen peruseste on kotitalouksien paha velkaantuneisuus. Vaikka alhainen korkotaso helpottaa velkaisten kotitalouksien asemaa, se ei ratkaise sitä. Tämänhetkistä tilannetta voi jopa luonnehtia niin, että pörssikupla on vaihtunut kuplaksi asuntomarkkinoilla. Vuoden alkukuukausina tapahtunut tuotannon kasvun ripeytyminen on jäämässä tilapäiseksi varastojen täydentämisestä johtuvaksi kasvusysäykseksi.

Arvioimme kokonaistuotannon kasvavan Yhdysvalloissa hitaasti paitsi tämän vuoden loppukuukausina myös koko ensi vuoden ajan. Kuluvana vuonna tuotanto kasvaa viime kevään nousupiikin ansiosta keskimäärin 2 prosenttia, mutta ensi vuonna jäädään 1,4 prosenttiin. Vaikka emme ennustakaan tuotannon supistumista, kaksoistaantuma ei ole huono tapa luonnehtia lähitulevaisuuden talouskehitystä.

Myös Euroopassa, ja erityisesti euroalueella, suhdannenäkymät pysyvät lähitulevaisuudessa vaisuina. Kasvua euroalueella on viime aikoina ylläpitänyt lähinnä julkinen kysyntä ja vienti. Kumpikaan näistä tekijöistä ei nykyoloissa voi toimia kasvun veturina. Ovathan esimerkiksi julkisen talouden alijäämät keskeisissä euroalueen maissa lisääntyneet päätöksentekijöiden kannalta huolestuttavalla tavalla. Kun lisäksi kuluttajien luottamus on alkanut heikentyä, edellytyksiä euroalueen tuotannon ripeälle elpymiselle ei lähitulevaisuudessa ole olemassa. Nykyistä taloudellisen toimeliaisuuden vaisuutta kuvastaa teollisuustuotannon laskeminen kesällä Saksassa ja Ranskassa.

Ennustamme kokonaistuotannon keskimääräisen kasvuvauhdin jäävän euroalueella kuluvana vuonna 0,7 prosenttiin. Kasvu vauhdittuu jonkin verran ensi vuoden aikana, mutta talouskehityksen laimeus Yhdysvalloissa näkyy myös euroalueella. Kokonaistuotanto kasvaa keskimäärin 1,4 prosenttia.

Siten arvioimme suhdannenäkymien pysyvän euroalueella suhteellisen heikkoina. Suidanteiden heikkous antaisi Euroopan keskuspankille (EKP) hyvän syyn alentaa korkotasoa ja tukea euroalueen elpymistä. Ennustamme kuitenkin, että rahapolitiikka pysyy lähitulevaisuudessa muuttumattomana. EKP:n huoli

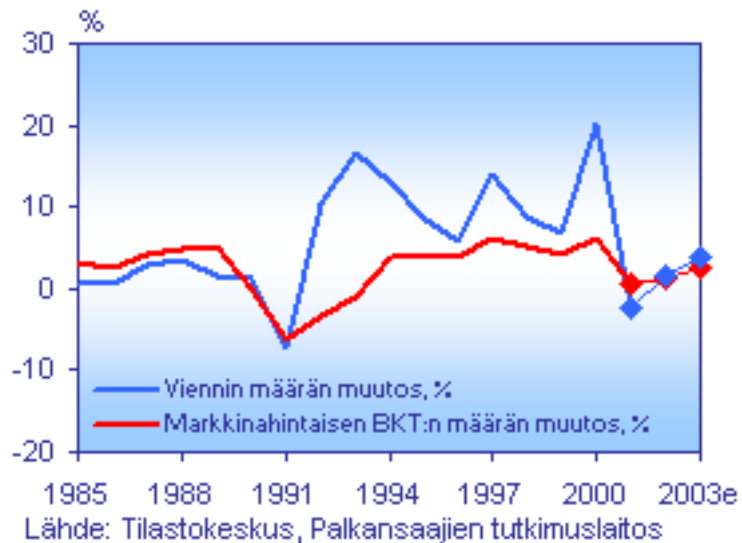
inflaatiosta on todennäköisesti niin suuri, ettei se laske ohjauskorkoa.

Yhdysvaltojen ja euroalueen ulkopuolella, esimerkiksi Venäjällä ja Aasiassa, suhdannenäkymät ovat keskimääräistä suotuisimmat. Suomen viennin kasvu onkin lähitulevaisuudessa tavallista enemmän muiden markkina-alueiden kuin Yhdysvaltojen ja euroalueen varassa.

Suomen talouden elpyminen jää suhteellisen vaimeaksi

Koska kansainväliset suhdanteet pysyvät tämän ja myös ensi vuoden aikana suhteellisen heikkoina, Suomenkin talouden ripeä nousu jää toteutumatta. Onhan taantuman perussy syy ollut kansainvälisten suhdanteiden heikkeneminen, joka johti viennin laskuun. Vienti on jo alkanut kasvaa uudestaan, mutta kasvu jää ensi vuonna alhaisemmaksi kuin ennustajat vielä tämän vuoden alkukuukausina yleisesti arvioivat.

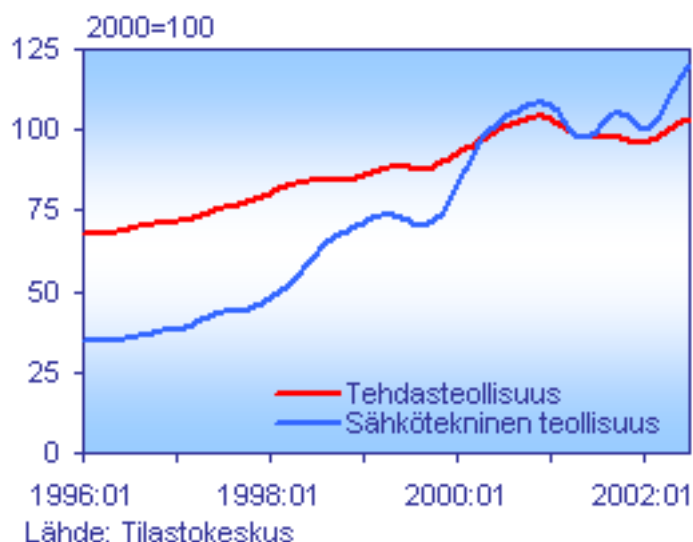
Kuvio 1. Kokonaistuotannon ja viennin kasvuvauhti 1985 - 2003

Ennustamme viennin kasvavan tänä vuonna 1,5 ja ensi vuonna 4 prosenttia (kuvio 1). Kasvun vauhdittuminen johtuu pitkälti viennin elpymisestä sähköteknisessä teollisuudessa. Tuotannon kasvu on ollut sähköteknisessä teollisuudessa tämän vuoden aikana yllättävänkin ripeää (kuvio 2). Tämä kuvastaa viime kädessä Nokian valmistamien tuotteiden määrän kehitystä. Arvioimme Nokian vahvan kilpailukyvyn näkyvän koko sähköteknisen teollisuuden tuotannon ja viennin suhteellisen ripeänä kasvuna.

Kuvio 2. Tuotanto tehdasteollisuudessa

ja sähköteknisessä teollisuudessa 1996:01 - 2002:07

Vaikka lähitulevaisuudessa sähköteknisen teollisuuden merkitys viennin kasvun vauhdittajana on keskeinen, perusedellytykset myös koko viennin kasvulle ovat säilyneet erinomaisina. Hintakilpailukyky on erittäin hyvä, ja kapasiteettia on riittävästi.

Investointitoiminta on pysynyt tänä vuonna suhteellisen laimeana. Koneiden- ja laitteiden hankkiminen on ollut vähäistä erityisesti teollisuudessa ja myös rakennusinvestoinnit ovat supistuneet viimevuotisesta. Asuinrakentaminen on kuitenkin piristymässä, ja ensi vuonna sekä rakennus- että kone- ja laiteinvestoinnit kääntyvät nousuun. Suhdannelilanteen epävarmuuden takia kone- ja laiteinvestointien kasvu jää kuitenkin vähäiseksi.

Kotitaloudet avainasemassa

Vientivaikeuksien takia kotitalouksien merkitys kokonaistuotannon kasvun ylläpitäjänä on viime aikoina ollut ratkaiseva. Tänä vuonna yksityisen kulutuksen kasvu on jopa hieman ripeytynyt viime vuoteen verrattuna. Tosin siihen on vaikuttanut yksi erityistekijä eli autokaupan vilkastuminen. Lähitulevaisuudessa kulutuksen kasvun jatkuminen riippuu kotitalouksien ostovoiman kehityksestä ja kuluttajien luottamuksesta. Kuluttajien luottamus tulevaisuuteen on pysynyt kohtuullisen hyvänä, vaikka se onkin viime kuukausien aikana heikentynyt jonkin verran.

Ennustamme yksityisen kulutuksen kasvavan ensi vuonna noin 2 prosenttia. Kotitalouksien ostovoima kasvaa kuitenkin hieman kulutusta enemmän. Siten ennustemme sisältää lievän säästämisasteen nousun,

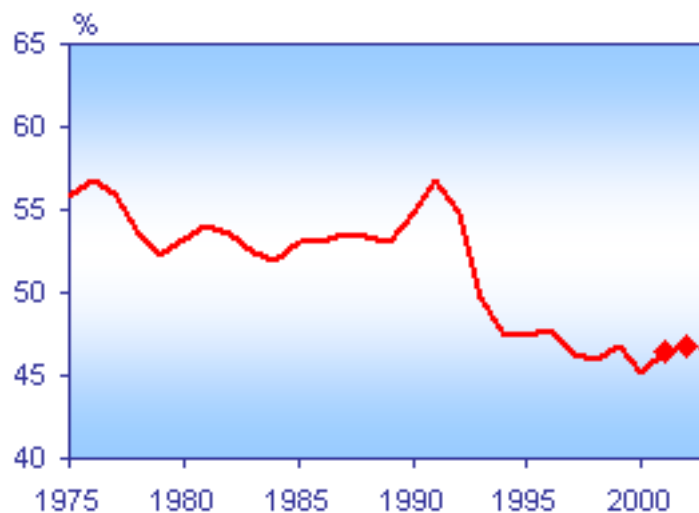
sillä epävarma suhdannetilanne vähentää kotitalouksien kulutushaluja.

Tuporatkaisu muovaa palkkakehitystä

Ensi vuoden osalta ostovoimaan vaikuttavia oleellisia päätöksiä on kuitenkin vielä tekemättä. Näistä tärkeimpiä ovat luonnollisesti palkkaratkaisut ja hallituksen budjettiehdotukseen sisältyvien veromuutosten lisäksi mahdollisesti tehtävät veroratkaisut.

Arvioimme palkansaajien ansiotason nousevan ensi vuonna noin 4 prosenttia. Se olisi hieman enemmän kuin tänä vuonna, mutta vähemmän kuin viime vuonna. Tällainen ansiotason nousu ei juurikaan muuta palkka- ja pääomatulojen välistä jakaantumista kuvaavaa ns. funktionaalista tulonjakoa (kuvio 3).

Kuvio 3. Työn ja pääoman välisen tulonjaon kehitys yksityisellä sektorilla 1975 - 2003

Lähde: Tilastokeskus, Palkansaajien tutkimuslaitos

Ennustemme hieman yli 2 prosentin suuruisesta kotitalouksien ostovoiman noususta ei sisällä budjettiesitykseen sisältyvien veromuutosten lisäksi mahdollisesti tulevia ylimääräisiä veronkevennyksiä.

Kotitalouksien ostovoimaan vaikuttaa osaltaan inflaatio. Tämän vuoden aikana kuluttajahintojen nousu on ollut hieman vauhdikkaampaa kuin maaliskuussa julkaistussa ennusteessamme arvioimme. Inflaation hidastumista viimevuotisesta jarrutti vuoden alkupuolella erityisesti raakaöljyn kallistuminen. Myös tulevan hintakehityksen kannalta raakaöljy muodostaa suurimman epävarmuustekijän. Jos uhka Irakin sodasta edelleen kasvaa tai se toteutuu, öljyn maailmanmarkkinahinta nousee ja kuluttajahinnat kallistuvat. Ennustamme

keskimääräisen inflaatiiovauhdin olevan ensi vuonna 2,1 prosenttia, mutta tämä ei sisällä oleellista raakaöljyn maailmanmarkkinahinnan nousua nykytasoltaan.

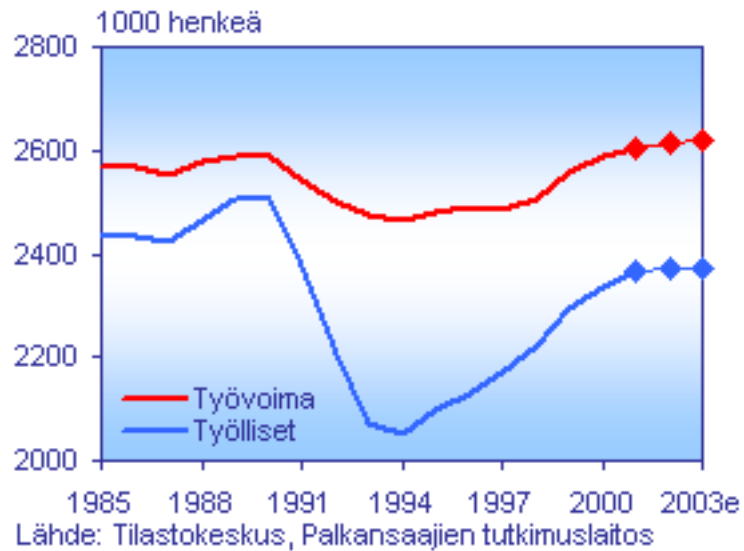
Työttömyys nousee

Hitaaseen kokonaistuotannon kasvuun suhteutettuna työllisyyskehitys on pysynyt yllättävän hyvänä. Teollisuudessa sopeutuminen tuotannon ja viennin vaihteeseen on toistaiseksi tapahtunut enemmän tehtyjen työtuntien ja lomautusten kuin irtisanomisten kautta. Elpymisen viivästyminen on kuitenkin johtamassa irtisanomisten kasvuun tämän vuoden syksyn aikana. Työllisyys on jo alkanut heikentyä, eikä pikaista käännettä parempaan ole odotettavissa. Viime vuoden lopun ja tämän vuoden alun hyvän kehityksen perusteella työllisten määrä kuitenkin kasvaa vielä noin 5000 henkilöllä viimevuotisesta. Työmarkkinoille tulee tänä vuonna noin 10 000 uutta työnhakijaa ja siksi työttömien määrä kasvaa tänä vuonna noin 5000 henkilöllä. Työttömyysaste nousee 9,3 prosenttiin.

Työllisyyskehitys on ollut kaksijakoista. Teollisuudessa tuotannon kasvun vaikeus on näkynyt miesten työllisyyden selvänä heikentymisenä ja työttömyyden kasvuna. Työpaikkojen määrä on vähentynyt eniten metallituoteteollisuudessa. Rakentamisen laimeudesta huolimatta työllisten määrä on alalla kasvanut. Naisten työllisyyden kasvu on ollut voimakkaampaa kuin miesten työllisyyden väheneminen. Naisia ovat työllistäneet yksityiset sekä julkiset palvelut. Ikäryhmistä heikointa työllisyyskehitys on ollut nuorilla, joilla työvoiman tarjonnan laskusta huolimatta myös työttömyys on kääntynyt nousuun.

Vaikka suhdannenäkymät paranevat ensi vuonna, se ei näy keskimääräisissä työllisyyslukuissa. Työllisten määrä ei nouse tästä vuodesta. Teollisuuden työllisyyskehitys on alkuvuodesta vielä heikkenevää. Sen sijaan palvelualoilla, muun muassa kiinteistö- ja liike-elämän palveluissa sekä kaupassa, työpaikkojen määrä kasvaa. Kuntasektorin talousvaikeudet heijastuvat julkisen sektorin työllisyyteen, mutta silti työllisyys edelleen kasvaa julkisissa palveluissa.

Kuvio 4. Työvoima ja työlliset 1985 - 2003

Työttömien määrä nousee ensi vuonna 248000 henkilöön ja työttömyysaste 9,5 prosenttiin. Kuten tänäkin vuonna työvoiman tarjonnan lisääntyminen nostaa työttömyyslukuja (kuvio 4).

Valtiontalous pysyy ylijäämäisenä

Taloukasvun hidastuminen on alentanut valtiontalouden ylijäämää, jota ovat kasvattaneet myös osittain kertaluonteiset tekijät. Muihin euroalueen maihin verrattuna valtiontalouden tila on kuitenkin säilynyt hyvänä. Tänä vuonna ylijäämää kertyy 1,7 miljardia euroa eli 1,2 prosenttia kokonaistuotannon arvosta.

Koska talouden elpyminen jää ensi vuonna vaimeaksi, valtiontalouden ylijäämän supistuminen jatkuu. Ylijäämä on suuruudeltaan noin miljardi euroa eli 0,6 prosenttia kokonaistuotannon arvosta. Verotuksen mahdolliset lisäkevennykset näkyvät ylijäämän pienenemisenä.

Valtiontalouteen kertynyttä ylijäämää on käytetty valtionvelan lyhentämiseen. Sama linja jatkunee – tosin pienemmin askelin – ensi vuonnakin, ja valtionvelka supistuu edelleen. Sitä on ensi vuoden lopulla noin 60 miljardia euroa.

Vaikka julkisen talouden tila kokonaisuudessaan pysyy edelleen hyvänä, kuntien taloudellinen tilanne heikkenee ensi vuoden aikana ja alijäämät kasvavat tämänvuotisesta. Kuntien väliset erot ovat kuitenkin suuria.

Työttömyyden nousun tulisi olla keskeisin talouspoliittinen huolenaihe

Joidenkin puheenvuorojen perusteella valtiontalouden ylijäämän pienenemisestä on tulossa jopa keskeisin talouspoliittinen huolenaihe. Tällaista huolta korostettaessa mennään kuitenkin harhapolulle. Euroalueen maiden keskuudessa Suomi kuuluu maihin, joissa valtiontalouden tila on edelleen erittäin hyvä. Suomessa ei tarvitse kantaa huolta esimerkiksi siitä, täytetäänkö julkista taloutta koskevat EMU-kriteerit vai ei.

Valtiontalouden tilan asemesta keskeisenä huolenaiheena tulisi pitää työttömyyden nousua. Toistaiseksi työttömyys on kasvanut yllättävänkin vähän, kun ottaa huomioon, kuinka hidasta talouskasvu on viime aikoina ollut. Arvioimme työttömyyden kasvun olevan suhteellisen vähäistä myös ensi vuonna, mutta huonompikin vaihtoehto saattaa toteutua. Tähän myös päätöksentekijöiden tulisi varautua.

KANSAINVÄLINEN TALOUS

Kokonaistuotannon määrän kasvu, %	2001	2002e	2003e
Yhdysvallat	0,3	2,0	1,4
Euro-11	1,4	0,7	1,4
Saksa	0,6	0,4	1,1
Ranska	1,8	0,7	1,3
Italia	1,8	0,6	1,1
Euro-15	1,5	0,9	1,5
Ruotsi	1,2	1,6	2,5
Iso-Britannia	2,2	1,8	2,2
Japani	-0,6	-0,2	1,0
Venäjä	5,0	4,0	4,0
Lähde: BEA, IMF, OECD, Palkansaajien tutkimuslaitos			

KYSYNNÄN JA TARJONNAN TASE

	2001	2001	2002e	2003e
	mrd.€	määrän prosenttimuutos		
Bruttokansantuote	136,0	0,7	1,3	2,5
Tuonti	43,0	0,1	1,0	3,0
Kokonaistarjonta	179,0	0,5	1,2	2,6
Vienti	54,5	-2,2	1,5	4,0
Kulutus	96,5	1,4	2,2	1,9
-yksityinen kulutus	67,9	1,1	2,3	2,0
-julkinen kulutus	28,6	2,1	2,0	1,5
Investoinnit	26,9	4,0	-2,5	1,9
- yksityiset investoinnit	23,4	4,6	-3,0	2,0
- julkiset investoinnit	3,5	0,8	1,0	1,0
Varastojen muutos (ml. tilastollinen ero)*	1,1	0,1	-0,1	0,0
Kokonaiskysyntä	179,0	0,5	1,2	2,6
* vaikutus kokonaiskysyntään prosenttiyksikköä				
Lähde: Tilastokeskus, Palkansaajien tutkimuslaitos				

ENNUSTEEN KESKEISIÄ LUKUJA

	2001	2002e	2003e
Työttömyysaste, %	9,1	9,3	9,5

Työttömät (1 000)	238	243	248
	2367	2372	2372
Työlliset (1 000)			
	67,7	67,7	67,6
Työllisyysaste, %			
	2,6	1,7	2,1
Inflaatio, %			
	4,5	3,4	4,0
Ansiotaso, %			
Kotitalouksien käytettävissä olevat reaalitytulot, %	3,7	2,3	2,2
Vaihtotaseen ylijäämä, mrd. €	9,3	8,7	9,6
Kauppataaseen ylijäämä, mrd. €	14,1	13,7	14,2
Julkisyhteisöjen rahoitusylijäämä, mrd. €	6,7	5,2	4,1
	4,9	3,7	2,8
% BKT:sta			
Valtiontalouden rahoitusylijäämä, mrd. €	2,7	1,7	0,9
	2,0	1,2	0,6
% BKT:sta			
Velkaantumisaste (Emu-velka), % BKT:sta	43,4	43,0	41,5
Lyhyet korot (3kk:n euribor), %	4,3	3,4	3,6
Pitkät korot (10 v. valtion obligaatiot), %	5,0	4,9	5,4
Lähde: Suomen Pankki, Tilastokeskus, Palkansaajien tutkimuslaitos			